

GÜZEL SANATLAR ve SPOR LİSELERİNDE GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE PLASTİK SANAT ELEMANLARINDAN ÇİZGİNİN ÇOCUĞUN YARATICILIĞINA ETKİSİ (Kırıkkale İli Örneği)

Hüseyin GENÇER¹

ÖZ

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin görsel sanatlar (desen) dersinde çocuğun yaratıcılığına plastik sanat elemanlarından çizginin etkisi önemli olsa da öğrencilerin öngörülen amaçlara uygun olan bir ivme gösteremediği ve yaratıcılık kavramına dair birçok problemle karşılaştığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmada yarı deneysel desen araştırma modellerinden tek grup ön test-son test modeli kullanılmıştır. Elde edilen veriler Cronbach Alpha katsayısı ile bakılarak güvenilirlik elde edilmiştir. Araştırma 2010-2011 eğitim öğretim yılı güz döneminde Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Resim bölümü 9. sınıf öğrencileri (N=23) ile yürütülmüştür. Son test bir yarıyıldık sekiz hafta boyunca uygulamanın yapıldığı aynı öğrenci grubuna (N=23) uygulanmıştır. Uygulanan eğitim öğretim teknikleri, ders içi etkinlikler sonucu çizginin çocuğun yaratıcılığına ne yönde etkileri olduğuna dair veriler elde edilmiş ve konuya yönelik öneriler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çizgi, Desen, Yaratıcılık, Sanat Eğitimi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü,
gencer1071(at)hotmail.com

ONE OF THE PLASTIC ART ELEMENTS-THE LINE'S AFFECT ON THE STUDENT'S CREATIVENESS IN FINE ARTS and SPORT HIGH SCHOOLS, VISUAL ARTS CLASS

ABSTRACT

In fine arts and sport high school-in the classes of the visual arts (design); although the line is one of the important plastic art elements in means of the student's creativeness. It has been seen that it couldn't have had enough improvement paralel to the aims and it has been researched that some problems have occured in terms of the creativeness of the students during the application.In this study single group pretest, posttest experimental design and mixed method research was used. The gained data was sees as reliable after been evaluated with the Cronbach Alpha coefficient. The application was done in 2010-2011 educational year autumn semester on the fine arts and sport high school art department, class 9 (N=23) students. The actual posttest was done on the same student group (N=23) after eight weeks in one semester. Information about how the line's effect on the students' creativeness, applied teaching methods, intrinsic and extrinsic activities affected the artistic creativeness of the student, was gained and suggestions about the subject were given.

Keywords: Line, Design, Creativeness, Art Education

GİRİŞ

Çizgi, görsel sanatlar derslerinde bireyin yaratıcılığının ortaya çıkarılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü çocuk, lekeleri çizgilere indirebildiği oranda yaratıcı güce erişecektir. Yaratıcılık San'a (1979: 18) göre bireyin geçmiş bilgi birikimine dayanarak önceden kurmadığı ilişkileri kurabilmesi, böylelikle daha önce olmayan bir düşünce penceresinden, yeni tecrübeler, düşünceler ve elle tutulur sonuçlar çıkarma yetisidir. Dolayısıyla bu kavram, bütün duyuşsal ve bilişsel etkinliklerde, birçok çalışmanın ve çabanın içerisinde yer alır (San, 1979: 18). Demek ki yaratıcılık, sadece güzel sanatlar alanlarını değil aynı zamanda diğer disiplinleri ve rutin hayatı da kapsamaktadır. Desen kelime anlamı olarak çizgi, resim veya çizgilerle yapılan resim olarak ifade edilir. Dolayısıyla tabiatta var olmayan ancak bireyin bakış açısına, ışığın şiddetine göre açık ve koyu değerler kazanan çizgi, kullananın kaleminden çıkan desen ile izleyiciye yeni bir bakış açısı sunacaktır.

Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin resim bölümlerinde dört yıl sanat eğitimi alan öğrencilerin çoğunun yaratıcı süreçte etkin olarak faaliyet gösteremediği görülmektedir. Bu çocuklar belli sınavlardan geçerek, bu okullarda okumaya hak kazanmalarına rağmen, Güzel Sanatlar Fakültelerine başvurmakta ve çoğu sadece mezun olmakla yetinerek, donanımlarını tam anlamıyla tamamlayamadan lisans derecelerini tamamlamaktadır. Bunun nedeni, çok genç yaşlarda sanat eğitimi vermeyi amaçlayan Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri gibi eğitim kurumlarında, sanatsal gelişimde temel eleman olan çizginin ve dolayısıyla desen dersinin istenilen düzeyde çocuğa aktarılamamasıdır.

Desen dersinin diğer alan derslerine temel teşkil etmesi, dersin konularından çizginin incelenmesini önemli kılmıştır. Bu nedenle bu araştırmada ülkemizde, Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin resim bölümlerinde dört yıl resim eğitimi alan öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri ile desen arasındaki ilişkinin irdelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın amacı, çizginin, öğrenci yaratıcılığı üzerindeki olumlu etkilerinin tespit edilmesi, öğrencinin lekeleri ve gölgeleri, çizginin açık-koyu değerleriyle ifade edebilmesi ve desende çizgi karakterini geliştirebilmesi ve sonuç olarak çocukların çizgisel ifadelerinin güçlendirilmesi ve bunun onların yaratıcılık düzeyleri üzerindeki etkisinin görülmesidir.

EĞİTİM

İnsanoğlu yaşamının devamı, sosyalleşmenin ve toplumsallaşmanın gereği, doğaya karşı kendi varlığını sürdürmek adına, yapılandırdığı sistem olan eğitim için birtakım tanımlamalar yapmıştır. Eğitim, davranışların deneyimler vasıtasıyla istendik ve bir dereceye kadar kalıcı şekilde değişmesi sürecidir. Eğitimin ürünü ise öğrenmedir ve bu sürecin ardından oluşan davranış değişimlerinin tamamıdır (Bloom, 1979: 299-300). Yani, öğrenme bu etkileşimin sonucunda kişide oluşan davranış değişikliğidir.

Çağımızdaki hızla gelişen teknolojiye bağlı olarak bireysel ve toplumsal anlamda bilgiye olan gereksinim artmıştır (Mercin ve Alakuş, 2007: 14). Eğitim de, ülkelerin sosyokültürel ve ekonomik anlamda kalkınmasının temellerindedir. Eğitim, birçok değişkeni olan uygulamalı bir disiplindir. Çünkü eğitim açık sistemlerdendir ve malzemesi insanlardır (Sönmez, 1990: 51).

Ülkelerin sosyal, kültürel, bilimsel, teknoloji ve ekonomi alanlarında güçlenebilmesi, çağdaşlarına ulaşması, ülkenin medenileşmesinde temel alınan iki unsur vardır. Bunlar; insan ile o insana verilen eğitimidir (Tekışık, 2008: 1).

SANAT EĞİTİMİ ve YARATICILIK

İnsan, sadece okul yaşantısında değil hayatının her alanında eğitime gereksinim duyar. Her alanda yer edinen sanat, ayrıca, eğitimin başlıca bileşenlerinden biridir. Sanat eğitimi bilim, teknik, felsefe ve kinestetik alan eğitimleriyle beraber bireysel ve toplumsal eğitimin vazgeçilmezlerindedir (Mercin ve Alakuş, 2007: 15).

Eğitim bir kültür aktarımıdır. Bir kültürün özünün oluşmasında en önemli unsurlardan olan sanat eğitimi de eğitim kadar önemlidir.

Sanatın eğitim boyutu 19. yüzyılın son çeyreğinde önce Almanya’da ortaya çıkmıştır ve ardından birçok ülke tarafından eğitim sistemlerinde uygulanmaya başlamıştır. Sanat eğitimi endüstrileşmenin, insanlık adına tehlike oluşturan sorunlarına bir çözüm olarak gündeme gelmiştir. O yıllarda özellikle hızla endüstrileşen ülkelerde sanat eğitimine ilginin arttığı görülür. İnsan, yerine makinenin egemen olması, bireylerin ruhsal boşalma imkanı bulamaması, hızlı ve monoton yaşam, toplumların ruh sağlığı açısından tehlike oluşturmaya başlamıştır. Kişiler bir anlamda yalnızlığa terk edilmiştir. Kültürel çöküş ve insanın kendine yabancılaşması olgusu karşısında bir reform olarak sanat eğitimi gündeme gelmiştir (San, 1983: 64).

Genel olarak sanat eğitimi, sanatın bütün alanlarını kapsar, bu şekilde kişide estetik açı başta olmak üzere birçok açıdan yaratıcılığın gelişimine katkıda bulunan bir disiplindir. Bu anlamda, sanat eğitimi ile bireye kazandırılacak her olumlu davranış toplumun bütününe yansiyacak ve diğer bilim dallarındaki faydacı amaç böylece bir başka alanda da gerçekleştirilmiş olacaktır.

Schoemaker’in (1998: 40) dediği gibi “sanat var olmak için harika bir yerdir”. Bu anlamda sanat, sanat eğitimi ile okul içi ve okul dışı öğretim programlarıyla birlikte hayat boyu uygulanması gereken bir görüngü olarak düşünülmelidir (Stokrocki ve Kırıoğlu, 1996).

Sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktır. Çocuk bu sayede soyut ve somut imgeler arasındaki iletişimin nasıl kurulacağını sorgulayarak deneyler, denemeler, araştırmalar yaparak yaratıcılığını geliştirecektir (Gökaydın, 1998: 3-4).

Sanat önemli bir iletişim aracı olmasının yanı sıra toplumsal değer ve ideallerin belirlenmesinde önemli bir etkidir. İnsan, sanatsal bir eser yaratırken aslında bir dünya kurar. Bu durum çocuklarda daha açık görülür. Çocuklar özgürce sanat yaparken değişik dünya durumu yaratırlar (Özsoy, 2003: 8).

Sanat eğitiminin odak noktasını çocuklar ve genç bireyler oluşturur. İpşiroğlu (1994: 14) sanatın eğitim dizgesi içerisindeki öneminden bahsederken düşünmeyi; öğrenme, kişilik gelişmesini sağlama ve kişiye yaratıcılık yolları açma şeklinde ifade eder.

Yoktan var etme anlamına gelen yaratıcılık kavramı insanın yaratmasıyla ilgili değildir. Bu nedenle, araştırmaya konu olan yaratıcılık kavramının bu tanımlamanın dışında kaldığını belirtilmelidir. Üzerinde durulan, insanın yaratması ile ilgili olan yaratıcılık tanımıdır (Balcı, 2004: 113). İnsan, ihtiyaç duyduğu için yaratır.

Yaratıcılığı ana yoldan ayırılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma olarak tanımlamak yanlış olmaz (Barlett'tan aktaran San, 1979: 12).

San (2003: 10) ise yaratma için şunları söyler; yaratıcılık daha önceden kurulmamış ilişkileri kurabilme, böylece bir düşünce şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni ürünler ortaya koyabilme çabasıdır.

Eğitimin amacı insanın sürekli gelişmesidir, eğitim ile insanlar yaratıcılıklarını artıracak, insanlara daha hür bir ortam sunulacak, çağdaşlaşmış toplumlar oluşacaktır. Eğitim kurumlarının nitelikleri sorumluluk bilinci ile hareket eden bireylerin yetişmesinde önem arz eder. Eğitimi eğer iyi yetiştirse, muhakkak gelecek nesillere iyi bir eğitim verecektir (Küçükahmet, 1972).

YÖNTEM

Bu araştırmada yarı deneysel yöntem olarak, tek grup ön test-son test modeli seçilmiştir. Bu modelin seçilme nedeni deneysel çalışmalarda hata türlerini engellemektir. Tarih, olgunluk, test etme ve araç hataları her iki testte de aynı etkileri oluşturacağından kontrol edilmiş olacaktır. Böylelikle geliştirilen etkinliklerin etkisi tespit edilebilecektir.

Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test kullanılarak gerçekleştirilir. Desen tek faktörlü gruplar içi ya da tekrarlı ölçümler deseni olarak da tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2008: 142).

Desende tek gruba (G) ait ön test (O1) ve son test (O2) değerleri arasındaki farkın uygulama (X) sonrası anlamlılığı test edilir.

Tablo1. Tek grup ön test-son test deseni

Grup	Ön test	Uygulama	Son test
G	O1	X	O2
	Akademik uyum ölçeği (Bağımlı değişken)	8 haftalık grupla danışma (müdahale)	Akademik uyum ölçeği (Bağımlı değişken)

Evren ve Örneklem

Bu araştırmada örneklem, küme örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, çalışma evrenini Kırıkkale Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, örneklemini ise 2010-2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde okulun resim bölümü 9. sınıfındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında, Kırıkkale ili Sanayi Mahallesi Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi resim bölümü 9. sınıf 23 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi resim bölümlerinde Görsel Sanatlar (Desen) dersi öğretim programında yer alan çizgi ünitesi konuları ve kazanımlarına göre hazırlanan değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Değerlendirme ölçeği öğrencilerin Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Görsel Sanatlar (Desen) dersi öğretim programında, görsel sanatlar elemanlarından çizgi ünitesine ilişkin yapılan uygulama sonrası elde edilen kazanımları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesinde üç uzman kanısı alınmıştır.

Araştırmanın deneysel işleminde kullanılan materyalle ilişkili orta öğretim genel müdürlüğü güzel sanatlar ve spor lisesi desen çalışmaları dersi öğretim programı (9. sınıflar) ünitesinin kazanımları (hedef davranışlar) göz önüne alınarak, bunlara uygun olarak 10 maddeden oluşan ön test-son test, uygulamalarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Çizgi ünitesinin kazanımları ile değerlendirme ölçeğinin maddeleri arasında kapsam ve geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ölçme değerlendirme uzmanlarının ve konunun uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır.

Hazırlanan veri toplama aracının ön test uygulaması Ekim 2010 yılında 23 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Eğitim öğretim yılının başlangıcında hiç eğitim vermeden öğrencilerden bir desen çalışması yapmaları istenmiştir. Elde edilen bu çalışmalar ön test değerlendirme ölçeğine göre puanlanmış ve yüzdeleri alınmıştır.

İkinci hafta; öğrencilere çizgi değerleri hakkında bilgi verilmiş, lekeleri çizgi ile ifade etmeleri anlatılmıştır. Herhangi koyulukta bir çizginin bitişiğinde aynı değerdeki bir lekeyi ifade ettiği anlatılmış ve uygulamalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Koyu, orta ve açık değerleri çizgiyle yansıtılmaları anlatılmıştır. Koyu ve açık leke içerisindeki leke farklılıklarını çizgisel olarak yansıtılmaları istenilmiştir.

Üçüncü hafta; obje (model) üzerinde ışığı ifade ederken çok açık tonda çizgiler kullanılması gereği bazen çizginin bile görülemeyeceği ancak gözün çizgiyi tamamlayacağı konusunda bilgiler verilmiştir. Öğrencilerden çalışmalarında bu bilgiler ışığında çalışmalarını istenmiştir.

Dördüncü hafta; yapılan desen çalışmasında hareketin diyagonal çizgilerle daha rahat verilebileceği, dik ve yatay çizgilerin durağanlığı yansıtacağı anlatılmıştır. Aynı değerdeki çizgilerin veya aynı formdaki çizgilerin tekrarı ile ritim elde edilebilecekleri anlatılmış ve bu haftaki çalışmalarında hareket, durağanlık ve ritme ağırlık vermeleri istenmiştir.

Beşinci hafta; kompozisyonda kâğıtta boş kalan kısımla çizgilerin yoğunlaştığı kısmın belirli oranlarda olmasının yani boşluk doluluk oranının bir denge olduğu, açık koyu değerleri çizgi ile verirken bu dengeyi gözetmeleri gereği anlatılmış ve bu özelliklere uygun bir çalışma yapmaları istenmiştir.

Altıncı hafta; leke farklılıklarının tarama çizgileri ile verilebileceği, tarama çizgilerinin sıklığı veya seyrekliğinin lekenin açık veya koyuluğunu ifade ettiği anlatılarak bunların ışığı altında bir çalışma yapmaları istenmiştir.

Yedinci hafta; daha önceki haftalarda verilen bilgilerle elde edilen kazanımları kompozisyonda uygulamaları istenmiş ve eksik bilgiler tamamlanmıştır.

Sekizinci hafta; sekiz haftalık çizgi ile ilgili bilgiler uygulamalarla verilmiştir.

Son test için aynı modelden yapılan desen çalışmaları değerlendirme ölçeği ile değerlendirilerek her iki değerlendirme ölçeği sonuçları kendi aralarında puan ve yüzdeleri alınarak karşılaştırılarak grafik halinde sunulmuştur.

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, toplanan verilerin değerlendirme ölçeğine göre değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan bulgulara ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmada elde edilen değerlendirme ölçeği, son test sonuçları ile ön test-son test puan ve yüzdelerine ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda verilmektedir.

Ölçeğin güvenilirliğine Cronbach Alpha katsayısı ile bakılmıştır. Değerlendirme ölçeğinin Cronbach Alpha güvenilirliği bulgu ve yorumları şu şekildedir: 10 maddelik

değerlendirme ölçeğinin ön test sonuçları için Cronbach Alpha katsayısı 0.844 ve son test sonuçları için 0.914 olarak yüksek bir güvenilirlik elde edilmiştir.

Tablo2. Cronbach Alfa Güvenirliği Sonuçları

	Cronbach Alfa Güvenirliği
Ön test	0,844
Son test	0,914

Değerlendirme Ölçeği Maddelerine Ait Bulgu ve Yorumlar

Değerlendirme ölçeği birinci maddesi, “koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtma” şeklinde hazırlanmıştır. Birinci maddeye ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo3. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde – 1. Koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtma												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Ön test	15	65,21	8	34,79	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	2	8,70	9	39,13	8	34,78	4	17,39	-	-	23	100

1. Yetersiz

2. Geliştirilebilir

3. Yeterli

4. İyi

5. Çok iyi

Tablo 3’te verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği 1. maddesinde yer alan “koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtma” maddesine yönelik değerlendirilen öğrenci çalışmalarının, %65’inin “yetersiz”, %35’inin “geliştirilebilir” düzeyde olduğu görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, sürecin bitimine kadarki zamanda yapılan uygulamalardan sonra, son test değerlendirme ölçeği birinci maddesinde yer alan “koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtması” değerlendirilmiştir. Uygulama öncesi öğrencilere koyu lekelerin koyu çizgi ile, orta ve açık değerdeki lekelerin aynı değerdeki çizgilerle ifade edilmesi gerekliliği anlatılarak, çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiş ve gerekli dönütler verilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında; ön testte %65’i “yetersiz” olan öğrenci puanı, son test değerlendirme ölçeğinde %8,70’e düşmüştür. Ön testte %35 “geliştirilebilir” olan öğrenci puanı son testte %39’a ulaşmış, %35’i “yeterli” ve %17,3’ü “iyi” hale gelmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre uygulama sonrasında, “koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtma” maddesi amacına ulaşmış, “yetersiz” olan öğrenci yüzdesinde ciddi bir düşüş görülmüştür. Öğrencilerin son

“desen” çalışmaları da değerlendirilen birinci madde sonucunda gerçekleştirilen uygulamanın etkili olduğu saptanmıştır.

Değerlendirme ölçeği ikinci maddesi, “koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” şeklinde hazırlanmıştır. İkinci maddeye ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-2. Koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Ön test	23	100	-	-	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	11	47,82	6	26,09	6	26,09	-	-	-	-	23	100

1. Yetersiz

2. Geliştirilebilir

3. Yeterli

4. İyi

5. Çok iyi

Tablo 4’te verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test; değerlendirme ölçeğinin 2. maddesinde yer alan, “koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” puanlamasında, grubun %100’ünün yetersizliği desen çalışmalarının değerlendirilmesi sonucunda görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, gerçekleştirilen uygulama sürecini bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda son uygulama sonuçlarında, değerlendirme ölçeği ikinci maddesinde yer alan “koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” maddesi değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere koyu leke içerisindeki farklı leke değerlerinin ortaya çıkabilmesi için, öncelikle koyu leke olarak algılanan kısmın, açık değerde çizgilerle taranması, daha sonra koyu leke içerisindeki farklı değerlerin elde edilebilmesi için daha koyu değerdeki çizgilerle taranarak ifade edilmesi gerekliliği anlatılmış ve çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddenin de önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiş gerekli uyarılar yapılmıştır.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında; ön testte %100’ü “yetersiz” olan öğrenci puanı, son test puanlamasında, %48 “yetersiz”, %26 “geliştirilebilir”, %26 “yeterli” hale gelmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin “koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” maddesi amacına ulaşmış, “yetersiz” olan öğrenci yüzdesinde ciddi bir düşüş görülmüştür. Öğrencilerin son “desen” çalışmalarında değerlendirilen ikinci madde sonucunda gerçekleştirilen uygulamanın etkili olduğu saptanmıştır.

Değerlendirme ölçeği üçüncü maddesi, “Açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” şeklinde hazırlanmıştır. Üçüncü maddeye ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-3. Açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Ön test	16	69,56	7	30,44	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	4	17,39	13	56,52	5	21,74	1	4,35	-	-	23	100

1. Yetersiz

2. Geliştirilebilir

3. Yeterli

4. İyi

5. Çok iyi

Tablo 5’te verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği üçüncü maddesinde yer alan “açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” puanlamasında grubun puanlarının %70’i yetersiz, %30’u geliştirilebilir olarak görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başlangıcından, sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda, öğrenci uygulamalarına ait son test değerlendirme ölçeği üçüncü maddesinde yer alan “açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere açık leke içerisindeki farklı leke değerlerinin ortaya çıkabilmesi için, öncelikle açık leke olarak algılanan kısımdaki leke farklılıklarının elde edilebilmesi için daha açık değerdeki çizgilerle ifade edilmesi gerektiği bazen ışığın fazla algılandığı bölümlerde hiç çizgi kullanılmamaları, gözün o alanı tamamlayacağı anlatılmış çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerin de önemi uygulanması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiş ve uygulama yapılarak gösterilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %70’i “yetersiz” olan öğrenci puanı son testte %17’ye düşmüştür, ön testte %30,44’ü “geliştirilebilir” olan öğrenci puanı, son testte, %57’si “geliştirilebilir”, %22’si “yeterli”, %4’ü ise “iyi” olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin son “desen” çalışmalarında değerlendirilen üçüncü madde sonucunda gerçekleştirilen uygulamanın etkili olduğu saptanmıştır.

Değerlendirme ölçeği dördüncü maddesi, “obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtmaya” şeklinde hazırlanmıştır. Bu maddeye ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-4. Obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtma												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Ön test	17	73,91	6	26,09	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	2	8,70	15	65,22	3	13,04	3	13,04	-	-	23	100

1. Yetersiz   2. Geliştirilebilir   3. Yeterli   4. İyi   5. Çok iyi

Tablo 6’da verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği dördüncü maddesinde yer alan “obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtma” puanlamasında grubun %74’ü “yetersiz”, %26’sı “geliştirilebilir” düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda son test değerlendirme ölçeği dördüncü maddesinde yer alan “obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtması” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere obje üzerindeki ışığın, çizgisel olarak yansıtılabilmesi için, öncelikle açık değerdeki çizgilerle ifade edilmesi gerektiği bazen ışığın fazla algılandığı bölümlerde hiç çizgi kullanmamaları, anlatılmış çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerin de önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki çalışmalara yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında ön testte %74’ü “yetersiz”, %26’sı “geliştirilebilir” olan puanlar, son testte %8,70 “yetersiz”, %65’i “geliştirilebilir”, %13’ü “yeterli”, %13’ü ise “iyi” olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıttığı görülmüştür.

Değerlendirme ölçeği beşinci maddesi, “obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtma” şeklinde hazırlanmıştır. Bu maddeye ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-5. Obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtma												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	N	%
Ön test	21	91,30	2	8,70	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	12	52,18	8	34,78	3	13,04	-	-	-	-	23	100

1. Yetersiz   2. Geliştirilebilir   3. Yeterli   4. İyi   5. Çok iyi

Tablo 7’de verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği beşinci maddesinde yer alan, “obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtma” puanlamasında grubun %91’i “yetersiz”, %9’u “geliştirilebilir” düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda, öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği beşinci maddesinde yer alan “obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtması” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtma esas anlatımın obje olduğu ancak onun bir mekanla var olduğu anlatılmıştır. Parça bütün ilişkisinin önemi vurgulanarak, obje ile mekanı ifade eden çizgilerdeki geçişin objeyi mekandan koparmaması üzerinde durularak çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiş ve gerekli eleştiriler yapılmıştır.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %91’i “yetersiz”, %9’u “geliştirilebilir” olan öğrencilerde, “yetersiz” oranı %52’ye düşmüştür. %35’i “geliştirilebilir”, %13’ü “yeterli” olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, “obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıttığı” görülmüştür.

Değerlendirme ölçeği altıncı maddesi, “kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtma” şeklinde hazırlanmıştır. Bu maddeye ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-6. Kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtma												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	n	%	n	%	N	%	N	%	n	%	n	%
Ön test	16	69,56	7	30,44	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	2	8,70	16	69,56	5	21,74	-	-	-	-	23	100

1. Yetersiz   2. Geliştirilebilir   3. Yeterli   4. İyi   5. Çok iyi

Tablo 8’de verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği altıncı maddesinde yer alan “kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtma” puanlamasında grubun %70’i “yetersiz”, %30’u “geliştirilebilir” olarak görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği altıncı maddesinde yer alan “kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtması” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtmada yatay ve dikey olarak kullanılan çizgilerin insanda durağan bir izlenim bıraktığı anlatılmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını, bu bilgiler yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %70'i "yetersiz", %30'u "geliştirilebilir" olan öğrencilerin "yetersiz" oranının %8'e düştüğü, %70'nin "geliştirilebilir", %22'sinin "yeterli" düzeye geldiği görülmüştür. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin "kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıttığı" görülmüştür.

Değerlendirme ölçeği yedinci maddesi, "kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtm" şeklinde hazırlanmıştır. Yedinci maddeye ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-7. Kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtm												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	N	%
Ön test	14	60,86	9	39,14	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	3	13,04	19	82,60	1	4,36	-	-	-	-	23	100

1. Yetersiz

2. Geliştirilebilir

3. Yeterli

4. İyi

5. Çok iyi

Tablo 9'da verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği yedinci maddesinde yer alan "kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtm" puanlamasında grubun %61'i "yetersiz", %39'u "geliştirilebilir" olarak görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği yedinci maddesinde yer alan "kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtm" değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtmada diyagonal ve dairesel olarak kullanılan çizgilerin insanda hareket izlenimi bıraktığı anlatılmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %61'i "yetersiz" %39'u "geliştirilebilir" olan öğrencilerden "yetersiz" oranının, %13'e

düştüğü, %57'si “geliştirilebilir”, %22'si “yeterli”, %13'ünün ise “iyi” duruma ulaştığı belirlenmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıttığı görülmüştür. Bu gelişmenin onların bilgi ve çizimlerini uygulamalara dönüştürebilmelerinde etkili olacağı belirlenmiştir.

Değerlendirme ölçeği sekizinci maddesi, “kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmama” şeklinde hazırlanmıştır. Sekizinci maddeye ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-8. Kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmama												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	N	%	n	%	n	%
Ön test	20	86,95	3	13,05	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	5	21,73	10	43,48	8	34,79	-	-	-	-	23	100

1. Yetersiz

2. Geliştirilebilir

3. Yeterli

4. İyi

5. Çok iyi

Tablo 10'da verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği sekizinci maddesinde yer alan kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmama puanlamasında grubun %87'si “yetersiz”, %13'ü “geliştirilebilir” olarak görülmüştür. Deney gurubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği sekizinci maddesinde yer alan “kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmama” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmada tekrar edilen çizgi ve formların insanda ritim izlenimi bıraktığı, çizim üzerinde gözün bu ritmi takip ettiği anlatılarak çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %87'si “yetersiz”, %13'ü “geliştirilebilir” olan öğrenci puanlarında, “yetersiz” olan öğrenci oranı %22'ye düşmüştür. Son testte öğrencilerin %43'ünün “geliştirilebilir”, %35'inin “yeterli” düzeyde olduğu değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, “kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıttığı görülmüştür.

Değerlendirme ölçeği dokuzuncu maddesi “kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmama” şeklinde hazırlanmıştır. Dokuzuncu maddeye ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-9. Kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya													
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam		
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	N	%	
Ön test	18	78,26	5	21,74	-	-	-	-	-	-	23	100	
Son test	6	26,08	10	43,48	7	30,44	-	-	-	-	23	100	
1. Yetersiz			2. Geliştirilebilir			3. Yeterli			4. İyi			5. Çok iyi	

Tablo 11’de verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği dokuzuncu maddesinde yer alan “kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya” puanlamasında grubun %78’si “yetersiz”, %22’si “geliştirilebilir” olarak görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından, sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği dokuzuncu maddesinde yer alan “kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya” değerlendirilmiştir. Uygulama öncesi öğrencilere kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmada kullanılan açık koyu değerdeki çizgilerin kağıtta bırakılan boşluk ve doluluk oranlarının dengeli bir dağılımda olması gerekliliği anlatılmıştır. Durağan çizgilerin izleyende hareketli çizgiler arayacağı, hareketli çizgilerin kullanıldığı çalışmalarda ise gözün durağanlığı arayacağı, çok yoğun çizgilerle dolu bir çalışmada gözün dinleneceği bazı boşlukların gerekliliği anlatılarak çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %78’i “yetersiz”, %22’si “geliştirilebilir” olan öğrencilerde yetersiz oranının %26’ya düştüğü, %44’ünün “geliştirilebilir”, %30’unun “yeterli” olduğu belirlenmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıttığı görülmüştür.

Değerlendirme ölçeği onuncu maddesi, “leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtmaya” şeklinde hazırlanmıştır. Onuncu maddeye ilişkin bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Deney Grubunun Ön Test, Son Test Değerlendirme Ölçeği Puanları

Madde-10. Leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtmaya												
Ölçek Maddeleri	1		2		3		4		5		Toplam	
	N	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Ön test	20	86,95	3	13,05	-	-	-	-	-	-	23	100
Son test	11	47,82	6	26,08	4	17,40	2	8,70	-	-	23	100

1. Yetersiz   2. Geliştirilebilir   3. Yeterli   4. İyi   5. Çok iyi

Tablo 12’de verilen deney grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde, deney grubunun ön test değerlendirme ölçeği onuncu maddesinde yer alan leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtma puanlamasında grubun %87’si “yetersiz”, %13’ü “geliştirilebilir” olarak görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar (desen) dersi başladığından sürecin bitimine kadarki zamanda verilen eğitim sonucunda öğrencilere yaptırılan son uygulamalarına son test değerlendirme ölçeği onuncu maddesinde yer alan “leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtması” değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi öğrencilere leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtma gerekliliği anlatılarak koyu lekelerde daha sık açık lekelerde daha seyrek taramaların kullanılması, bu taramaların objenin formunu yansıtması açısından, düz veya objenin formuna göre eğri çizgilerle olabileceği gerektiğinde çapraz çizgiler kullanılabileceği anlatılmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını bu yönde yapmaları istenmiştir. Bu maddenin uygulamasında önceki maddelerinde önemi ve uygulaması vurgulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerle birebir ilgilenilerek çizgi değerlerindeki uygulamaları yönlendirilmiştir.

Son test değerlendirme ölçeği puanlamasına bakıldığında, ön testte %87’i “yetersiz”, %13’ü “geliştirilebilir” olan öğrencilerin “yetersiz” oranı %48’e düşmüş, %27’si “geliştirilebilir”, %17’si “yeterli”, %9’u “iyi” olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin, “leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtması” görülmüştür.

Öğrencilerin desen çalışmalarının uygulamadan önce ve sonra değerlendirme kriterlerine göre almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı non-parametrik testlerden Wilcoxon testi ile test edilmiş ve sonuçları tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 13. Birinci Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtma	Ön test1	1,35	0,49	-3,926	0,000*
	Son test1	2,61	0,89		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.61$), ön test ($\bar{X} = 1.35$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 14. İkinci Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya	Ön test2	1,00	0,00	-4,134	0,000*
	Son test2	2,09	0,60		

* $p < 0.05$

Öğrencilerin desen çalışmalarında koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.09$), ön test ($\bar{X} = 1.00$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo15. Üçüncü Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya	Ön test3	1,30	0,47	-2,221	0,026*
	Son test3	2,13	0,76		

* $p < 0.05$

Öğrencilerin desen çalışmalarında açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.13$), ön test ($\bar{X} = 1.30$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında

açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 16. Dördüncü Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	p
Obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtmaya	Ön test4	1,26	0,45	-3,753	0,000*
	Son test4	2,13	0,76		

* $p<0.05$

Öğrencilerin desen çalışmalarında obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($=2.13$), ön test ($=1.26$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 17. Beşinci Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtmaya	Ön test5	1,09	0,29	-3,976	0,000*
	Son test5	2,30	0,82		

* $p<0.05$

Öğrencilerin desen çalışmalarında obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($=2.30$), ön test ($=1.09$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 18. Altıncı Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtırma	Ön test6	1,30	0,47	-2,111	0,035*
	Son test6	1,61	0,72		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X}$ =1.61), ön test ($\bar{X}$ =1.30) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda durağanlığı çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05).

Tablo 19. Yedinci Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtırma	Ön test7	1,39	0,50	-3,220	0,001*
	Son test7	2,13	0,55		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X}$ =2.13), ön test ($\bar{X}$ =1.39) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda hareketi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05).

Tablo 20. Sekizinci Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtma	Ön test8	1,13	0,34	-4,200	0,000*
	Son test8	2,39	0,84		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.39$), ön test ($\bar{X} = 1.13$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda ritmi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 21. Dokuzuncu Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	P
Kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtma	Ön test9	1,22	0,42	-3,666	0,000*
	Son test9	2,13	0,76		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.13$), ön test ($\bar{X} = 1.22$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında kompozisyonda dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 22. Onuncu Madde Wilcoxon Testi Sonuçları

		Ortalama	Std. sapma	Non-Parametrik Test	
				Wilcoxon testi	
				Z	p
Leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtma	Ön test10	1,13	0,34	-3,666	0,000*
	Son test10	2,04	0,77		

*p<0.05

Öğrencilerin desen çalışmalarında leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtma ilişkin son test puanlarının ($\bar{X} = 2.04$), ön test ($\bar{X} = 1.13$) puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da öğrencilerin desen çalışmalarında “leke farklılıklarını tarama çizgilerle çizgisel olarak yansıtma”ya ilişkin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Uygulamada yer alan öğrencilerin ön testte elde edilen sonuçlara göre Görsel Sanatlar (Desen) dersinde çizginin anlaşılması ve kullanılması açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ön test Puanlarına İlişkin Yorumlar

Ön test uygulamasında yer alan öğrencilerin, elde edilen sonuçlara göre aynı leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtma puanlamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Uygulamada yer alan öğrencilerin, ön testte elde edilen sonuçlara göre obje üzerindeki ışığı yansıtma ve obje mekan arasında ilişkiyi belirleme puanlamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Ön test uygulamasında yer alan öğrencilerin, ön testte elde edilen sonuçlara göre, kompozisyonda durağanlığı, hareketi, ritmi ve dengeyi çizgisel olarak yansıtma puanlamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Uygulamada yer alan öğrencilerin, ön testte elde edilen sonuçlarına göre, kompozisyonda leke farklılıklarını tarama çizgileriyle yansıtma başarı oranlarının yapılan istatistiksel puanlama sonucunda belirgin bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür.

Son test Puanlarına İlişkin Yorumlar

Öğrencilerin desen çalışmalarında koyu, orta ve açık değerleri çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son testte elde edilen puanların, ön test puanlarına oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Koyu leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin ön test sonuçları da göstermiştir ki aynı değerdeki lekelerin arasındaki farkı yansıtmak öğrenci için zordur. Ancak verilen eğitim sonucunda, elde edilen istatistiksel sonuçla da görüldüğü gibi anlamlı ve önemli bir sonuca ulaşılmıştır.

Açık leke içerisindeki farklılıkları çizgisel olarak yansıtmaya yönelik ön test sonucunda görüldüğü gibi, aynı leke içerisindeki farklılıkların ifadesinde öğrenci zorlanmıştır. Uygulanan eğitim sonucunda ise anlamlı gelişmelere ulaşılmıştır.

Obje üzerindeki ışığı çizgisel olarak yansıtmaya ve obje ile mekan arasındaki ilişkiyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son testte elde edilen puanların, ön test puanlarına oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca istatistiksel olarak puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kompozisyonda durağanlığı, hareketi, ritmi ve dengeyi çizgisel olarak yansıtmaya ilişkin son testte elde edilen puanların, ön test puanlarına oranla daha yüksek ve anlamlı olduğu saptanmıştır.

Uygulamada yer alan öğrencilerin, kompozisyonda leke farklılıklarını tarama çizgileriyle yansıtılmalarına ilişkin son test puanları, ön test puanlarına göre daha yüksek ve anlamlı bulunmuştur.

SONUÇ

Desen (çizgi) eğitiminde esas olan öğretmenin değil öğrencilerin aktif olduğu, araştırmaya, incelemeye, yorumlamaya ve uygulamaya dönük eylemleri içeren bir yöntem uygulanmalıdır. Öğrenci merkezli bir eğitim benimsenmelidir. Desen eğitiminde bireylerin özellikle öğretim sürecine etkin olarak katılmaları önemlidir. Bunun için görsel sanatlar (desen) dersinde pedagojik eleştirinin çok önemli bir yeri vardır. Çünkü eleştiri bireyleri özgürleştirirken başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı duymayı, hoşgörülü olabilmeyi, dünyaya görmek için bakabilmeyi öğretir. Bununla birlikte algılarını kendi duygu ve düşüncelerine göre daha iyi ifade etmeyi sağlar.

Görsel sanatlar (desen) dersinde, öğrencinin her lekeyi birer çizgi ile daha yalın ve çarpıcı şekilde ifade edebilmesine imkan verilmeli, onların bu konudaki becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olunmalıdır.

Öğretmenler, desen uygulamalarında öğrencilerin her biriyle ayrı ayrı ilgilenmeli, onların obje üzerinde gördükleri değerlerin farklılıklarını ifade etmelerine yardımcı olmalıdırlar.

Işık olmadan hiçbir şeyin görülemeyeceği, ışığın geldiği yere göre lekelerin farklılıklar göstereceği anlatılmalıdır. Objelerin hacimsel olarak algılanmasında ışığın obje üzerindeki farklı yerlerden kademeli olarak yansıtacağı belirtilmelidir. Bu yansımaları çizgisel olarak ifade ederken, çok ışık alan yerleri daha silik çizgilerle ifade eden öğrencilerin yakaladığı başarının kendilerine olan güveni artıracığı unutulmamalıdır.

Güzel sanatlarla ilgilenen bireyler daha duygusaldır. Sanatı duygu ve düşüncelerin ifadesi olarak tanımlarken, eğitimci, her öğrencinin ayrı bir duygusallık içerisinde olduğu bilincinde olarak onlarla birebir ilgilenmelidir.

Öğrencilerle birebir ilgilenmek, onların algılarını ve uygulamadaki başarılarını artırmak için gereken en önemli öge zamandır. Uygulamalı sanat alanlarının çoğunda yapılan araştırmaların önerileri hep bu yönde olmuştur. Daha çok zaman, yeterli ders saati öğrencinin başarısını ve yaratıcılığını artıracaktır.

KAYNAKLAR

Balcı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler*. (2. b.). Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Bloom, S. (1979). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (D. A. Özçelik, Çev.) Ankara: MEB Basımevi.

Gökaydın, N. (1998). *Eğitimde tasarım ve görsel algı*. İstanbul: MEB Yayınları.

Küçükahmet, L., (1972). Hizmet-içi eğitim programlarında öğretimin etkinliği (uygulamalı bir inceleme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(1), 125-143.

Mercin, L. ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 14-20.

Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi, resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık*. (2. b.). Ankara: Tisa Matbaası.

San, İ. (1983). *Sanat eğitimi kuramları* (2. b.). Ankara: Özen Matbaası.

San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Stokrocki, M., ve Kırışoğlu, O. T. (1996). *Ortaöğretim sanat öğretimi*. Ankara: YÖK Dünya Bankası Yayınları.

Tekışık, H. H. (2008). Eğitimin lke kalkınmasında önemi ve üniversitede öğrencilik. *Çađdař Eğitim Dergisi*. (356). 1-3